

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจเพื่อหาแนวทางสร้างความมั่งคั่งภาคครัวเรือน ในจังหวัดมหาสารคาม

A Study of Economics for Guideline to Household Wealth in Mahasarakham Province

ธัญชนก ปะวะละ
Thanyachanok Pawala

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน ความมั่งคั่งและแนวทางการสร้างความมั่งคั่งภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 400 ครัวเรือน สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย และการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ประกอบอาชีพเสริมโดยการรับจ้างแรงงาน และมีการเพาะปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีการสร้างความมั่งคั่งของครัวเรือนในรูปการออมเป็นตัวเงิน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่สะสมความมั่งคั่งโดยการออมเงินกับสถาบันการเงินต่างๆ และการสร้างความมั่งคั่งที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งได้แก่ การลงทุนในทรัพย์สิน เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ และการเก็บรักษามรดก มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในรูปของการเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชผักบริโภคในครัวเรือน นอกจากนี้ยังพบว่าการออมของครัวเรือนมีวัตถุประสงค์เพื่อหาผลประโยชน์ เพื่อเก็บเงินใช้ในยามเจ็บป่วย/ชราและเพื่อเป็นหลักประกันในการกู้เงินจากสถาบันการเงิน ตามลำดับ จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม พบว่ารายได้ของสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก มรดกและหนี้สิน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในเชิงบวก ในด้านความคิดเห็นพบว่าทุกครัวเรือนมีการสร้างความมั่งคั่งในรูปการออมทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 81 และพบว่าครัวเรือนจะออมทรัพย์สินเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.8 โดยจะออมทรัพย์สินเมื่อมีค่าใช้จ่ายลดลงและจะออมเมื่อมีผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม ครัวเรือนที่ไม่ประสงค์จะออมเงินในอนาคต ให้เหตุผลว่ารายได้มีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการออมทรัพย์สิน และบางส่วนนำเงินไปลงทุนเนื่องจากเห็นว่าค่าตอบแทนสูงกว่าการออมทรัพย์สิน และเพื่อความสะดวกและคล่องตัวในการนำเงินออกมาใช้

คำสำคัญ : สภาพเศรษฐกิจ, ความมั่งคั่งภาคครัวเรือน, มหาสารคาม

ABSTRACT

This research aims to study of the household economics, wealth and guidelines for household wealth in Mahasarakham province. Questionnaires were used as a tool for collecting data. The samples were 400 households in Mahasarakham province. The statistic for analyze data were descriptive statistics and multiple regression.

The results found that the majority occupation for household was agriculture and people earned some money from extra jobs and grew crops. In saving aspect, most household accumulated wealth by saving money with financial institutions and creating wealth in term of non-monetary by investing in assets such as house, land, cars and preserving the heritage. Sufficiency economy was employed in order to reduce cost of living such as grow crops and raise animals for cooking. Furthermore, the study found that the savings of household aimed to gain benefits from investment, use for paying medical fees and keep as collateral for loans respectively. The finding of factors affecting saving showed that income of the household, main occupation, heritage and debts were related to wealth for household in Mahasarakham in positive way. In the view of opinions showed that every household tended to save for increasing in wealth at 81% and would save when having more earning at 46.8%. Moreover, household would increase saving if expenditure were decreased and return on investment were increased. On the other hand, some household not save money in the future due to limited revenue and would like to invest in others that provide more return investment and convenience for taking money to use.

Keywords : Economics, Household Wealth, Mahasarakham

บทนำ

ปัจจุบันความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยคนจนเป็นปัญหาโครงสร้างที่นำเป็นห่วง ทั้งยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทำให้อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยและพัฒนาการในสาขาการผลิตต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมการบริการการลงทุนจากต่างประเทศอาจจะไม่ช่วยให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์เสมอไป และอาจจะเป็นไปได้ว่าคนบางกลุ่มเช่นแรงงานนอกระบบคนที่ต้องการศึกษาไร้ที่ดินทำกินหรือปราศจากอาชีพที่มั่นคง ฯลฯ ได้รับผลกระทบในทางลบจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่นำมาทดแทนการจ้างงานภาครัฐมีการผลักดันนโยบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อคนจน (pro-poor growth) ควบคู่กับการปรับโครงสร้างภาษีให้ก้าวหน้าจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐให้ตรงกลุ่มเป้าหมายคนจนเช่น สิ้นเชื้อการศึกษาการสร้างหลักประกันสุขภาพการจ้ดสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคม (ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2552) ข้อมูลจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2555 ที่เผยแพร่โดย “สภาพัฒน์” เมื่อเร็ว ๆ นี้สะท้อนภาพความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยได้ชัดเจนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมารายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มเล็กๆ โดยคนรวยที่สุด 10% ถือครองรายได้กว่า 39.3% ของรายได้ทั้งหมดขณะที่คนจนที่สุดจำนวน 10% ถือครองรายได้เพียง 1.6% เท่านั้นหรือรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่รวยที่สุดกับกลุ่มคนที่จนที่สุดเฉลี่ย

แล้วห่างกันถึง 25.2 เท่า หากดูในเรื่องของทรัพย์สินพบว่าความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สิน ระหว่างคนรวยกับคนจนมีความแตกต่างที่ชัดเจน ในเรื่องของการถือครองที่ดินซึ่งรัฐบาลกำลังมีแนวคิดจัดเก็บภาษีที่ดินผู้นั้นพบว่าทุกวันนี้ที่ดินกว่า 79.9% ถือครองโดยคนเพียง 20% ขณะที่ผู้ถือครองที่ดินจำนวนน้อยที่สุด 20% มีสัดส่วนถือครองที่ดินรวมกันเพียง 0.3% ของพื้นที่ทั้งหมดหรือคิดเป็นความแตกต่างกันระหว่างคนสองกลุ่มกว่า 325.7 เท่า ส่วนเงินฝากในบัญชีธนาคารพบว่า “คนรวย” ที่มีเงินฝากในบัญชีเกิน 10 ล้านบาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยมากเพียงแค่ 0.1% ของบัญชีทั้งหมดแต่กลับมีเงินฝากรวมกันสูงถึง 46.5% ของเงินฝากทั้งหมดส่วนเงินฝากของ “คนส่วนใหญ่” ที่มีเงินไม่เกิน 10 ล้านบาทมีจำนวน 99.99% ของจำนวนบัญชีทั้งหมดแต่มีเงินรวมกันเพียง 53.5% ของเงินฝากทั้งหมด ทุกวันนี้กลุ่มคนจนที่สุดในสังคมไทยได้เปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นกลุ่มชาวนาในภาคอีสานแต่ข้อมูลจากสถาบันอนาคตไทยศึกษาระบุว่ากว่า 40% เป็นครอบครัวที่คนชราเป็นหัวหน้าครอบครัวมีรายได้ไม่เกิน 5,700 บาทต่อเดือนมีรายได้หลักมาจากเงินที่ลูกหลานส่งมาให้ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ที่รัฐบาลต้องวางแผนรองรับในภาวะที่สังคมไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ (อรภัค สุวรรณภักดี, 2557)

การส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้นั้นต้องมีการการพัฒนาที่ยั่งยืนวิธีประเมินความยั่งยืนวิธีหนึ่งคือการขยายกรอบแนวคิดเรื่อง “ความมั่งคั่ง” ให้ครอบคลุมการใช้และสะสมทุนทุกประเภท ได้แก่ ทุนธรรมชาติ (ป่า ที่ดิน ประมงแร่ธาตุ เชื้อเพลิง ฯลฯ) สินทรัพย์ (เครื่องจักรถนนหนทาง อาคาร ฯลฯ) ทุนมนุษย์ (การศึกษา ทักษะ ความรู้ สุขภาพ) และทุนทางสังคม (สถาบันต่างๆ ในสังคม ตั้งแต่ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ค่านิยม วัฒนธรรม ไปจนถึงความไว้วางใจซึ่งกันและกัน) โดยตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ว่าความมั่งคั่งทุกประเภทไม่ได้ขึ้นอยู่กับทุนที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวและการจะรักษาหรือเพิ่มความมั่งคั่งแปลว่าเราต้องเข้าใจลักษณะของ “ความเชื่อมโยง” ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้กับการพัฒนาเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ การสร้างความมั่งคั่งอาจทำได้หลายทางแต่ถ้าเน้นการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจแล้วจะมีอยู่ 2 ทางกว้างๆคือต้องพยายามเพิ่มรายได้ในครัวเรือนให้มากที่สุดและต้องพยายามลดรายจ่าย รวมทั้งหนี้สินภาคครัวเรือนให้เหลือน้อยที่สุดซึ่งรายได้ภาคครัวเรือนเกิดจากหลายแหล่งเช่นเงินเดือนค่าจ้างกำไรจากการประกอบการเกษตรรายได้นอกภาคการเกษตรค่าเช่า-ดอกเบี้ยว-และเงินปันผลรายได้เงินโอนและรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินรายจ่าย ได้แก่ รายจ่ายในการอุปโภค บริโภค รายจ่ายด้านการศึกษา หรืออื่นๆ ส่วนต่างระหว่างรายได้กับรายจ่ายคือการออมซึ่งจะถูกสะสมเป็นความมั่งคั่งตามหลักการที่ควรจะเป็น (และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง) ทุกครัวเรือนควรจะอดออมเป็นภูมิคุ้มกันและความไม่ประมาทแต่ในสภาพเป็นจริงครัวเรือนไม่สามารถออมหรือการออมติดลบสะท้อนถึงความสามารถของแต่ละครัวเรือนไม่เท่าเทียมกันครัวเรือนมีรายจ่ายมากกว่ารายได้

ดังนั้นการสร้าง ความมั่งคั่งภาคครัวเรือน นำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนถือเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยการยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของคนยากจนในชนบทพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับจุลภาคท่ามกลางสภาพการของสังคมไทยปัจจุบันที่พบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอทุกพื้นที่ให้เกิดปัญหาหมอกควันและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และการกระจายความเจริญการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนไม่เท่าที่ควรเนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองหรือกระจุกอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญดังจะเห็นได้จากมูลค่าผลผลิตต่อหัวของประชากรในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีจำนวนสูงที่สุด ในขณะที่มูลค่าผลผลิตต่อหัวของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นต่ำที่สุด (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2552) รัฐจึงต้องกระจายความเจริญไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประชากรยากจนอยู่มากกว่าภูมิภาคอื่นให้ได้รับโอกาสมากขึ้นแนวทางการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนโดยรวมคือการทำให้คนจนมีปัจจัยการผลิตการเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจการเมืองสังคมและการพัฒนาระบบสวัสดิการ

สังคมการลดภาษีเพื่อให้ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น ดังนั้นการหาแนวทางให้ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน แนวทางใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยอย่างแท้จริงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระราชดำรัส “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2517 ถือเป็นทางออกที่ดีที่สุดและเหมาะสมสำหรับสังคมไทยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงเป็นนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้นไม่ใช่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวหรือใครคนใดคนหนึ่งแต่ทุกคนต้องร่วมมือกันจึงจะสำเร็จได้โดยยึดหลักการ “พอมีพอกิน-อยู่ดีกินดี-มีศรีสุข” (สุเมธตันติเวชกุล, 2552)

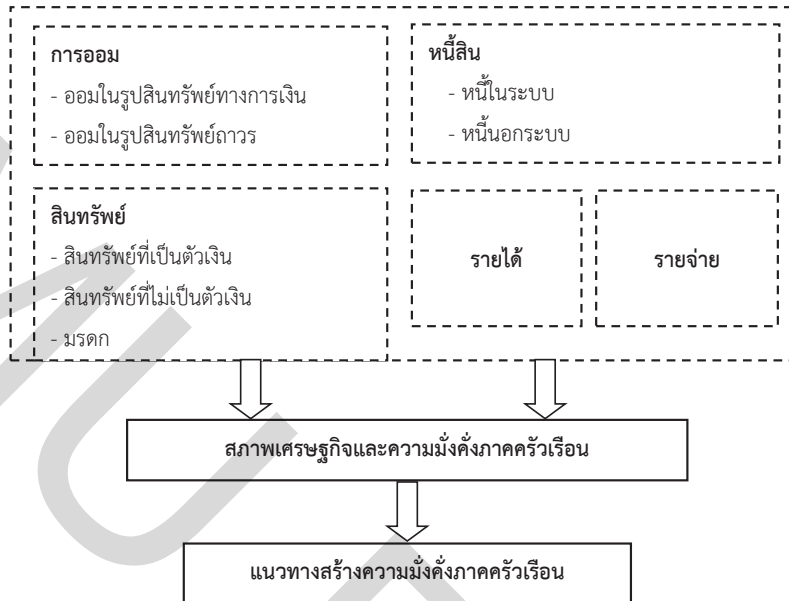
“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดกว่า 25 ปีตั้งแต่ก่อนเกิดภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับครอบครัวระดับชุมชนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐนักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สมพรเทพสิทธิธา, 2554)

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการศึกษาสภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลรายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน การรับถ่ายโอนมรดกจากรุ่นสู่รุ่น และการจัดสวัสดิการจากรัฐบาล เพื่อเป็นการศึกษาความมั่งคั่งที่แท้จริงภาคครัวเรือน รวมทั้งผลของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความมั่งคั่งและความเข้มแข็งของชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม
- 2) เพื่อศึกษาความมั่งคั่งภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความมั่งคั่งภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความมั่งคั่ง เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญและอยู่ในความสนใจของนักเศรษฐศาสตร์ตลอดมาเป็นที่ทราบกันว่าตัวแปรความมั่งคั่งนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตัวแปรรายได้การออมการโอนมรดกข้ามรุ่น ประมาจารย์นักเศรษฐศาสตร์ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันได้ครุ่นคิดทฤษฎีและแบบจำลองเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ความมั่งคั่งที่ได้รับการอ้างอิงมากได้แก่ ทฤษฎีวงจรชีวิตและแบบจำลองคนเหลื่อมรุ่น Baranzini (1991) ประเมินว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกๆที่อธิบายลักษณะการกระจายรายได้และทรัพย์สินได้รับอิทธิพลจากเคนส์ (John Maynard Keynes) และคาเล็คกี (Michael Kalecki) โดยจำแนกสมาชิกในสังคมออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มผู้ใช้แรงงาน (workers, wage earners) คือพวกที่มีรายได้ส่วนใหญ่จากเงินเดือนและค่าจ้างเป็นสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือนายทุน (capitalists) หมายถึงพวกที่มีรายได้ส่วนใหญ่จากทุนค่าเช่าดอกเบี้ย และกำไร รายได้เกิดจากการผลิตทั้งนี้ต้องอาศัยปัจจัยการผลิตคือบุคคลสองกลุ่มผู้ใช้แรงงานและเจ้าของทุนทฤษฎีและแบบจำลองการกระจายรายได้ในยุคแรกๆให้ความสำคัญกับผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตโดยกำหนดข้อสันนิษฐานว่าเงินเดือนและค่าจ้างแปรผันตามผลิตภาพของแรงงานแต่ละบุคคล (labor productivity) อย่างไรก็ตามผลิตภาพของแรงงานอาจมิใช่ปัจจัยสำคัญเพียงอย่างเดียวที่มีผลต่อเงินเดือนและค่าจ้าง-ในสภาพเป็นจริงมีปัจจัยอื่นๆซึ่งมิใช่ด้านเศรษฐกิจ (noneconomic factors) ที่มีผลต่อการกำหนดของเงินเดือนและค่าจ้างเช่นสถานภาพทางสังคมของครอบครัวช่วยให้บุคคลได้รับตำแหน่งหน้าที่สูงๆที่อายุหรือประสบการณ์น้อยการมีเครือข่ายและสายสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจหรือเจ้าของทุนขนาดใหญ่ในบางสังคมเมื่อคิดด้านชนชั้นวรรณะหรือเมื่อคิดต่อสตรีหรือคิดต่อคนผิวดำหรือผิวสีอดีตต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆปัจจัยที่กล่าวถึงเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อโอกาสการมีงานทำและรายได้ของกลุ่มแรงงาน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2552)

2. ทฤษฎีการบริโภคและการออมการอธิบายถึงทฤษฎีที่เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้เริ่มจากสมการพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นเมื่อพิจารณาในระบบเศรษฐกิจแบบปิดคือระบบเศรษฐกิจไม่มีการติดต่อกับต่างประเทศดังนี้

$$Y = C + I + G \quad (1)$$

$$Y = C + S + T \quad (2)$$

$$C + I + G = C + S + T \quad (3)$$

กำหนดให้

C คือค่าใช้จ่ายในการบริโภคของเอกชน

I คือค่าใช้จ่ายในการลงทุน

G คือค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของรัฐบาล

Y คือผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น

S คือการออมส่วนเอกชน

T คือรายรับสุทธิจากภาษี

ฟังก์ชันการออมเมื่อบุคคลมีรายได้เขาจะตัดสินใจว่าจะสักระยะรายได้ของเขาอย่างไรระหว่างการบริโภคกับการออมกล่าวคือถ้าเขาตัดสินใจที่จะบริโภคมากขึ้นก็จะมีเงินออมน้อยแต่ถ้าเขาตัดสินใจที่จะลดการบริโภคลงเขาก็จะมีเงินออมมากฉะนั้นจึงอาจกล่าวมาแล้วข้างต้นเราทราบว่าบริโภคจะมากขึ้นหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเมื่อเป็นเช่นนี้เราก็ทราบได้ทันทีว่าการออมก็จะขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคลด้วยเช่นกันดังนั้นฟังก์ชันการออม (Saving Function) จึงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลนั้นคือ(ปัญญา พงษ์พน, ไพรินทร์ แยมจินดา, 2541)

$$S = f(Y_d)$$

เมื่อ

S = การออม

Y_d = แทนรายได้สุทธิส่วนบุคคล

ดังนั้นจากสมการการออมที่ได้เมื่อบุคคลไม่มีรายได้สุทธิส่วนบุคคลเงินที่เก็บออมไว้จะถูกนำออกมาใช้จ่ายทำให้เงินออมลดลงเท่ากับ C_a (ค่าของ C_a มีค่าติดลบ) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการบริโภคขั้นต่ำสุดในการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้สุทธิส่วนบุคคลจะมีทิศทางไปในทางเดียวกันเช่นเดียวกับสมการการบริโภคกล่าวคือถ้าระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลสูงขึ้นการออมก็จะสูงขึ้นด้วยแต่ถ้าระดับรายได้สุทธิส่วนบุคคลลดลงการออมก็จะลดลงด้วย

ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออม

1. ปัจจัยทางด้านรายได้โดยปกติรายได้ที่ครัวเรือนได้รับจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนกล่าวคือเพื่อใช้สำหรับการเสียภาษีการบริโภคและส่วนที่เหลือเพื่อการออมสำหรับรายได้หลังหักภาษีแล้วซึ่งก็คือส่วนที่ครัวเรือนหรือบุคคลสามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงๆ (disposable income) ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านจึงให้ความสำคัญแก่ปัจจัยทางด้านรายได้ว่าเป็นตัวกำหนดที่สำคัญสำหรับการออม

เคนส์ (Keynes 1936, 97-99) เป็นผู้ซึ่งแสดงทัศนะให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้โดยการอธิบายผ่านทางความโน้มเอียงในการบริโภค (propensity to consume) ที่ว่าการเพิ่มขึ้น

ของระดับรายได้พึงใช้จ่ายจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นในการบริโภคหากแต่การเพิ่มขึ้นในการบริโภคจะน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นซึ่งแสดงว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (marginal propensity to consume) มีค่าน้อยกว่าหนึ่งแต่จะมากกว่าศูนย์เสมอและค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (average propensity to consume) จะลดลงเมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้นขณะเดียวกันรายได้ส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคซึ่งก็คือการออมนั้นก็เพิ่มขึ้นทุกๆระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นดังนั้นในแนวความคิดของเคนส์การออมของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้พึงใช้จ่ายที่แท้จริงในปัจจุบัน

2. ปัจจัยทางด้านอัตราดอกเบี้ยในทฤษฎีการออมมักจะให้ความสำคัญกับบทบาทของอัตราดอกเบี้ยว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการออมนอกเหนือจากปัจจัยทางด้านรายได้ อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำนั้น มักจะพิจารณาในส่วนที่เป็นอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงโดยการนำเอาอัตราดอกเบี้ยในนามหักออกด้วยการคาดคะเนอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่แท้จริงจากการออม

นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก (classical economists) อ้างถึงความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับอัตราดอกเบี้ยว่ามีทิศทางที่เป็นบวกบนเหตุผลพื้นฐานที่ว่า การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจะเป็นการเพิ่มขึ้นของค่าเสียโอกาส (opportunity cost) ของการบริโภคในปัจจุบันดังนั้นผู้บริโภคจะทดแทนการบริโภคในปัจจุบันโดยการเลื่อนไปบริโภคในอนาคตเพื่อที่เขาจะสามารถบริโภคได้มากขึ้นดังนั้นการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจึงทำให้การออมในปัจจุบันเพิ่มขึ้น (kanjaneer Kangranpornisiri 1985, 37)

3. ปัจจัยทางด้านภาวะเงินเฟ้อโดยทั่วไปแล้ว ภาวะเงินเฟ้อจะหมายถึงภาวะการณั้ผิดปกติที่ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปสูงขึ้นเรื่อยๆอย่างต่อเนื่องซึ่งหมายความว่าราคาสินค้าทั้งหมดรวมกันโดยเฉลี่ยแล้วสูงขึ้นโดยที่ราคาสินค้าบางชนิดอาจจะสูงขึ้น บางชนิดอาจจะลดลงหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ได้

4. ปัจจัยความสำคัญทางการเงิน (financial deepening) ในทฤษฎีการออมระยะต้นๆมักจะถือว่ารายได้และอัตราดอกเบี้ยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการออมโดยละเอียดที่จะพิจารณาถึงความสำคัญของการพัฒนาโครงสร้างทางการเงิน (financial development) และประสิทธิภาพการเป็นสื่อกลางทางการเงินของสถาบันการเงิน (financial intermediation) ในระบบการเงินนอกจากนี้การออมจะมุ่งเน้นไปที่ระดับการออมเป็นสำคัญแต่กลับมองข้ามในการพิจารณาถึงรูปแบบของการออมโดยเฉพาะการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการขยายตัวของการลงทุนในระบบเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นตริภักดิ์ (2526, 2-3) มีความเห็นว่าความสำคัญทางการเงินเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างทางการเงิน (financial structure) ในสภาพเศรษฐกิจที่เรากำลังพิจารณาโดยที่โครงสร้างทางการเงินจะทำให้ทราบว่าในสังคมที่พิจารณานั้นเงินมีบทบาทในแง่ใดบ้างเช่นเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมากน้อยเพียงใด (degree of monetization) หรือใช้เป็นเครื่องรักษามูลค่า (store of value) เป็นต้นโครงสร้างทางการเงินจะทำให้ทราบว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นนิยมที่จะออมทรัพย์สินในสถาบันการเงินมากน้อยเพียงใด (degree of financial intermediation) นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเครื่องมือทางการเงิน (financial instrument) และสถาบันการเงินในประเทศ (financial institution) ในการระดมเงินออมและการจัดสรรเงินทุนนั้นไปสู่ภาคการผลิตในระบบเศรษฐกิจมากน้อยเพียงใด

5. ปัจจัยทางด้านอื่นๆ

5.1 จำนวนผู้มีเงินได้ในครอบครัวจะเป็นตัวกำหนดว่าครัวเรือนจะออมได้หรือไม่ ถ้าจำนวนผู้มีเงินได้ในครอบครัวสูงโอกาสที่จะออมก็เป็นได้มากกว่าครอบครัวที่มีจำนวนผู้มีเงินได้น้อย

5.2 อุปนิสัยของบุคคล บุคคลที่มีนิสัยของความประหยัดมัธยัสถ์จะมีแนวโน้มของการออมที่สูงกว่า

บุคคลผู้ซึ่งชอบการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

5.3 ความแตกต่างทางด้านอาชีพบุคคลผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระเช่นเกษตรกรและนักธุรกิจรายย่อยถึงแม้จะมีระดับรายได้ที่ต่ำกว่าบุคคลผู้ซึ่งประกอบอาชีพที่มีรายได้ประจำก็ตามแต่จะมีการออมที่สูงกว่าทั้งนี้เนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่แน่ใจว่ากิจการที่ดำเนินอยู่จะสามารถให้รายได้ตลอดไปหรือไม่

5.4 การศึกษา โดยทั่วไปผู้ที่มีการศึกษาสูงจะออมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีรายได้สูงกว่าหรือมีค่าน้ำใจในความสำเร็จของการออมมากกว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

5.5 แหล่งที่อยู่อาศัย การศึกษาส่วนใหญ่พบว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองใหญ่ๆ จะมีการออมน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ตามชนบททั้งนี้อาจเป็นเพราะมีแรงจูงใจมากมายที่กระตุ้นการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยในตัวเมืองใหญ่ๆ

5.6 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการดังกล่าวโดยผ่านทางสื่อต่างๆอาทิเช่นสิ่งพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้นจะเป็นผลให้ผู้ออมมีความตื่นตัวและมีความต้องการที่จะออมมากยิ่งขึ้นตามแรงโฆษณาและประชาสัมพันธ์

5.7 การออมโดยการบังคับทางกฎหมายเช่นการสมทบทุนสำรองเลี้ยงชีพกองทุนบำนาญ เป็นต้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างภาคครัวเรือนของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีจำนวน 13 อำเภอ 133 ตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง) 1,944 หมู่บ้าน 262,768 ครัวเรือนโดยศึกษาช่วงเดือน สิงหาคม 2556 ถึงเดือน สิงหาคม 2557

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. ภาคครัวเรือนหมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปกินอยู่และใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีพร่วมกันโดยจะรวมรายได้เข้าด้วยกันหรือไม่ก็ตามและมีความเกี่ยวพันอันฉันทิหรือไม่ก็ตามหรือ บุคคลที่อยู่คนเดียวโดยไม่ได้กินอยู่หรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคร่วมกับผู้อื่น

2. รายได้ของครัวเรือนหมายถึงรายได้รวมของสมาชิกทุกคนที่มีเงินได้ในครัวเรือนและเป็นเงินได้ที่อยู่ในรูปตัวเงิน (Money Income) เช่นเงินเดือนค่าจ้าง กำไรเงินปันผลโบนัสค่าล่วงเวลา

3. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนหมายถึงรายจ่ายรวมของสมาชิกในครัวเรือนทุกคนและเป็นรายจ่ายที่อยู่ในรูปของตัวเงิน (Current Expenditure) เช่นรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ

4. เงินออมที่เป็นตัวเงิน หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่ายที่เป็น ตัวเงินในการบริโภค

5. เงินออมที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง สินทรัพย์ที่เก็บสะสมไว้ สามารถแปลง เป็นเงินได้ง่าย

6. หัวหน้าครัวเรือนคือผู้ที่เป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในครัวเรือน โดยยกย่องเป็นหัวหน้าอาจจะเป็นผู้รับผิดชอบด้านการเงินของครอบครัวหรือไม่ก็ตาม

7. ขนาดของครัวเรือนคือ จำนวนสมาชิกในความดูแลของครัวเรือน

8. ลักษณะของครัวเรือน หมายถึง รายได้ ขนาดของครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนและอาชีพของครัวเรือน

9. มูลค่าของบ้านคือราคาประเมินปัจจุบันของบ้านที่กรมที่ดินประเมิน

10. มูลค่าของที่ดินคือราคาประเมินปัจจุบันของที่ดินที่กรมที่ดินประเมิน
11. ชนบทคือพื้นที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล และประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
12. อาชีพคือการประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวหรืออาจประกอบทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองในเวลาเดียวกันก็ได้ ในที่นี้อาชีพหลักคือการใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานมากกว่าอาชีพรองแต่อาจมีรายได้น้อยกว่าอาชีพรอง
13. หนี้สินคือการเป็นหนี้ในระบบธนาคารหรือนอกระบบธนาคารอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกันลักษณะของหนี้มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการเป็นหนี้จากการกู้ยืมจากโครงการพัฒนาของรัฐเช่นการเป็นหนี้กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ก.ท.บ.) เป็นต้นการเป็นหนี้สินนอกระบบธนาคารหมายถึงการที่เจ้าหนี้ไม่ได้เป็นองค์กรของรัฐแต่อาจเป็นญาติหรือคนรู้จักโดยให้ยืมแบบไม่คิดดอกเบี้ย
14. โครงการพัฒนาของภาครัฐ คือการนำทรัพยากรที่รัฐให้มา แจกจ่ายให้ทุกคนถ้วนหน้าในหมู่บ้านเช่นทรัพยากรจากกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ก.ท.บ.)
15. สวัสดิการคือระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาการพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน
16. การจัดสวัสดิการคือการบริการสวัสดิการมาตรฐานที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 กำหนด
17. ความมั่งคั่ง คือ ทรัพย์สินต่างๆ ที่แสดงถึงความกินดี อยู่ดี มีฐานะดี หรือรายได้ดีมาก สามารถประเมินค่าเป็นเงินได้
18. เศรษฐกิจภาคครัวเรือน คือ ข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย หนี้สิน และการออม
19. มรดก คือ สินทรัพย์ต่างๆ ของคนตายที่ตกทอดไปยังลูกหลานหรือทายาทของคนตาย เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ สร้อย แหวน ของมีค่าอื่นๆ ที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้
20. เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำอย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่หลากหลายและไม่ชัดเจน ถึงความหมายและหลักแนวคิดที่แท้จริงของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา อันมีคุณลักษณะ ที่สำคัญ คือสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ คำนียามของความพอเพียงคือความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายได้เงื่อนไขของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจและความมั่งคั่งภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม
2. นำไปเป็นแนวทางการสร้างความมั่งคั่งภาคครัวเรือนและเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. สามารถนำไปวางแผนในการส่งเสริมให้เกิดความมั่งคั่งภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจภาคครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยสุ่มจากจำนวนครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามจำนวน 13 อำเภอจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 262,768 ครัวเรือน (ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม ปี 2557)

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อขนาดประชากรมีขนาด 262,768 ครัวเรือนและยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$ กลุ่มตัวอย่างมีขนาด 400 ครัวเรือน

3. วิธีการสุ่มตัวอย่างการศึกษาครั้งนี้ใช้สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ทำการรอบการสุ่มของครัวเรือนจังหวัดมหาสารคาม 13 อำเภอ
- 2) ทำการสุ่มครัวเรือนโดยเลือกอำเภอตัวแทนจำนวน 13 อำเภอคือเมืองมหาสารคาม แกดคำ โกสมพิสัย กันทรวิชัย บรบือ กุดรัง นาเชือก พยัคฆภูมิพิสัย ยางสีสุราช วาปีปทุม นาคุณ เชียงยืน และอำเภอชื่นชม
- 3) ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนในอำเภอตัวแทน
- 4) ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนในแต่ละอำเภอ
- 5) ทำการสุ่มครัวเรือนในแต่ละอำเภอโดยการสุ่มเลือกตำบล
- 6) ทำการสุ่มครัวเรือนในแต่ละตำบลโดยการสุ่มเลือกหมู่บ้าน
- 7) ทำการสุ่มครัวเรือนในอำเภอแต่ละหมู่บ้านโดยการสุ่มอย่างง่ายดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างมีขนาด 400 ครัวเรือน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	จำนวนแบบสอบถาม
1	เมืองมหาสารคาม	4	40
2	แกดคำ	5	26
3	โกสมพิสัย	2	35
4	กันทรวิชัย	3	35
5	บรบือ	2	30
6	กุดรัง	3	24
7	นาเชือก	3	25
8	พยัคฆภูมิพิสัย	3	37
9	ยางสีสุราช	2	24
10	วาปีปทุม	3	38
11	นาคุณ	2	24
12	เชียงยืน	2	32
13	ชื่นชม	2	30
	รวมทั้งสิ้น	37	400

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

- 1)ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
- 2)จัดเก็บข้อมูลต่างๆภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยรับผิดชอบด้วยตนเอง
- 3)รวบรวมข้อมูลที่รับคืน แล้วดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป
- 4)ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืนคัดเลือกเฉพาะที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์
- 5)บันทึกคะแนนลงในตารางวิเคราะห์ เพื่อเตรียมวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

5. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบหรือประเมินยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

- 1) เครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จัดประชุมกลุ่มย่อยและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน
- 2) เครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative) ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อสำรวจตัวแปรต่าง ๆ ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 2 ตอน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและ (2) สภาพเศรษฐกิจ การออมการจัดสวัสดิการหนี้และการลงทุนของครัวเรือน

6.การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อสรุปประเด็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้ออกการสำรวจ การสัมภาษณ์ การอัดวิดีโอ การบันทึกเสียง และการถ่ายภาพ แล้วนำข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ เทปทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ภาพถ่าย ดำเนินการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยนำเสนอในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจของภาคครัวเรือน ความมั่งคั่ง และแนวทางสร้างความมั่งคั่งของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) จากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามทั้งสิ้น 400 ครัวเรือน ครอบคลุม 13 อำเภอ คือ เมืองมหาสารคาม แกดำ โกล้อมพิสัย กันทรวิชัย บรบือ

กุดรัง นาเชือก พยัคฆภูมิพิสัย ยางสีสุราช ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างครัวเรือน 400 ครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 74.5 เป็นเพศชาย ซึ่งมีอายุส่วนใหญ่ระหว่าง 50-59 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน 2-4 คน มีจำนวนผู้มีงานทำ 2 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมเป็นอาชีพหลัก ประกอบอาชีพเสริมโดยการรับจ้างแรงงาน

2. สภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน

รายได้ส่วนใหญ่มาจากกำไรจากการทำการเกษตร มีรายได้เฉลี่ย 19,842 บาทต่อเดือน และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 12,199 บาทต่อเดือน มีหนี้สินทั้งสิ้น 153,975 บาทต่อครัวเรือน มีการค้าประกัน 84,543 บาท และมีการลงทุน 43,803 บาทต่อปี ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการเพาะปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 60 ได้รับสวัสดิการทั้งที่รัฐบาลจัดให้และประชาชนจัดเอง โดยได้รับหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ร้อยละ 82 กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 48.4 ธนาคารประชาชน ร้อยละ 15 ตามลำดับ สมาชิกในครัวเรือนเล่นการพนันโดยเล่นหวยใต้ดินร้อยละ 34

3. ความมั่งคั่งของครัวเรือนสามารถอธิบายได้ต่อไปนี้

1) การสร้างความมั่งคั่งโดยการออมในรูปตัวเงิน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ออมเงินกับกรมธรรม์ประกันชีวิต คิดเป็นร้อยละ 36.8 ออมในรูปเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 14.8 ออมโดยการฝากเงินในบัญชีธนาคาร ร้อยละ 10.8 และออมโดยการฝากเงินที่ธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 9.8 ตามลำดับ โดยมีมูลค่าการออมในรูปตัวเงินเฉลี่ย 142,406 บาทต่อครัวเรือน

2) การสร้างความมั่งคั่งที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งได้แก่ สินทรัพย์และมรดก ครัวเรือนส่วนใหญ่มีบ้านพร้อมที่ดินเป็นของตนเองร้อยละ 79 ซึ่งราคาประเมินบ้านพร้อมที่ดินเฉลี่ย 842,427 บาท มีรถยนต์ ร้อยละ 36 โดยมีราคาเฉลี่ย 324,582 บาท รถจักรยานยนต์ร้อยละ 74 โดยมีราคาเฉลี่ย 39,370 บาท มีที่ดินเปล่า/ที่นา/ไร่/สวนร้อยละ 59 ราคาประเมินเฉลี่ย 955,254 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับเป็นมรดก มีเครื่องใช้ไฟฟ้าร้อยละ 58 ราคา 17,487 บาท โดยมีมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ย 1,950,627 บาทต่อครัวเรือน

3) การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาการสร้างคามมั่งคั่งโดยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการลดรายจ่าย ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ครัวเรือนส่วนใหญ่เลี้ยงเป็ด-ไก่ ไข่ขายและบริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 47 โดยมีราคาเฉลี่ย 1,436 บาท มีการเลี้ยงวัวร้อยละ 36 คิดเป็นเงินเฉลี่ย 78,493 บาท เลี้ยงหมูร้อยละ 9 ราคาเฉลี่ย 35,629 บาท เลี้ยงควายร้อยละ 6 ราคาเฉลี่ย 28,470 บาทตามลำดับ โดยครัวเรือนมีการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 40,350 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนส่วนใหญ่ปลูกผักไว้บริโภค ร้อยละ 43

4. วัตถุประสงค์ของการสร้างความมั่งคั่งการสร้างคามมั่งคั่งของครัวเรือนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทุนในการจัดตั้งธุรกิจ/ประกอบอาชีพ ร้อยละ 30.3 รองลงมา คือ เพื่อหาผลประโยชน์ร้อยละ 23.3 เพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย/ชรา ร้อยละ 19.0 และเพื่อเป็นหลักประกันในการกู้เงินจากสถาบันการเงิน ร้อยละ 9.5

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งในรูปของการออมจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคามในรูปของการออม คือ รายได้ สมาชิกในครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลัก มรดกและหนี้สินของครัวเรือน พบว่า รายได้ สมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลัก มรดกและหนี้สินของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ต่อความมั่งคั่งของครัวเรือนในเชิงบวก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดความมั่งคั่งในรูปของการออมของครัวเรือน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทดสอบสมมุติฐานดังแบบจำลอง ต่อไปนี้

$$\log Si = \beta_0 + \beta_1 \log(Y_i) + \beta_2 \log(H_i) + \beta_3 \log(D1) + \beta_4 \log(D2) + \beta_5 \log(Debt) + U_i$$

S = ปริมาณเงินออมของครัวเรือน

Y = รายได้ของครัวเรือน

H = ขนาดของครัวเรือน

D1 = ระดับการศึกษา

โดยกำหนดให้ 0 = ต่ำกว่ามัธยมศึกษา 1 = มัธยมศึกษาขึ้นไป

D2 = อาชีพ

โดยกำหนดให้ 0 = อาชีพเดียว 1 = อาชีพหลัก, อาชีพรอง

Debt = ปริมาณหนี้ของครัวเรือน

β_0 = ค่าคงที่ (Constant)

$\beta_1 \beta_2 \beta_3 \beta_4 \beta_5$ = ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)

U = ค่าความคาดเคลื่อน

จากการประมาณค่าสมการออมของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม โดยขั้นแรกใช้วิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าวิเคราะห์โดยใช้วิธีEnter เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวโดยการพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบหรือ ค่า significance ของสถิติทดสอบว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งของครัวเรือน จะได้สมการต่อไปนี้

$$\log W = 4.992 + 0.095 \log(Y) + 0.035 \log(H) - 0.006(\log)D1 + 0.100 \log(D2) + 4.657 \log(Debt)$$

$$R = 0.536 \quad R^2 = 0.288 \quad \text{Adjusted R Square} = 0.277 \quad \text{SEest} = 0.417 \quad a = 3.982$$

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้ปัจจัยด้านรายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน หนี้ของครัวเรือน กับการออมของครัวเรือน

ปัจจัยที่มีผลต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
รายได้	0.095	0.010	0.000 *
สมาชิกที่มีงานทำ	0.035	0.011	0.001 *
การศึกษา	-0.006	0.036	0.863
อาชีพหลัก	0.100	0.059	0.089
หนี้สิน	4.657	0.000	0.000 *

$$R = 0.536 \quad R^2 = 0.288 \quad \text{Adjusted R Square} = 0.277 \quad \text{SEest} = 0.417 \quad a = 3.982$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความมั่งคั่งในรูปของการออมของครัวเรือน ของสัมประสิทธิ์การถดถอย ด้านรายได้ ได้ค่าประมาณ 0.095สมาชิกในครัวเรือนที่มีงานทำได้ค่าประมาณ 0.035อาชีพหลักของครัวเรือน หนี้สินได้ค่าประมาณ 0.100 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.010 มีความสัมพันธ์ในทิศทาง

เดียวกับการออม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านการศึกษาก็ไม่มีความสัมพันธ์กับการออม ดังนั้นจึงยอมรับสมมุติฐาน จากการศึกษพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกับธนาคารหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นแหล่งเงินกู้โดยยืมเงินมาใช้จ่ายในการลงทุน ซื้อสินทรัพย์ และเพื่อการบริโภค เมื่อครบกำหนดชำระคืนส่วนใหญ่ชำระเป็นดอกเบี้ยย และคงเหลือเงินกู้ไว้ชำระในปีถัดไป จึงทำให้ครัวเรือนไม่สามารถปลดหนี้ได้ ระดับหนี้สินของประชาชนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการออมของครัวเรือน ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ร้อยละ 95

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัจจัยด้านรายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน หนี้ของครัวเรือน

ปัจจัย	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
รายได้	ระหว่างกลุ่ม	437.689	6	72.948	22.117	0.000 *
	ภายในกลุ่ม	3,631.459	400	3.298		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ระหว่างกลุ่ม	38.719	6	6.453	1.763	0.103
	ภายในกลุ่ม	4,030.429	400	3.661		
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	43.381	5	8.676	2.375	0.037 *
	ภายในกลุ่ม	4,025.767	400	3.653		
อาชีพหลัก	ระหว่างกลุ่ม	141.533	5	28.307	7.942	0.000 *
	ภายในกลุ่ม	3,927.615	400	3.564		
หนี้รวม	ระหว่างกลุ่ม	128.597	5	25.719	8.203	0.000 *
	ภายในกลุ่ม	2,223.003	400	3.135		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัจจัยด้านระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน และหนี้สินของครัวเรือนต่างกัน ทำให้ความมั่งคั่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน ทำให้ความมั่งคั่งไม่แตกต่างกัน

6.แนวโน้มการสร้าง ความมั่งคั่งในอนาคตการศึกษาความมั่งคั่งของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม ได้ศึกษาแนวโน้มในอนาคตของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีความต้องการความมั่งคั่งโดยการออมเงินเพิ่มขึ้นในอนาคต ร้อยละ 81 รองลงมาคือ ออมคงที่ ร้อยละ 1 และออมลดลง ร้อยละ 5 ตามลำดับดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงแนวโน้มการสร้างความมั่งคั่งด้วยการออมเงินในอนาคต

การออมเงิน	จำนวน	ร้อยละ
เพิ่มขึ้น	324	81
คงที่	56	14
ลดลง	20	5

และครัวเรือนจะออมเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 187 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาคือ จะออมเมื่อค่าใช้จ่ายลดลง จำนวน 64 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16 จะออมเพิ่มขึ้นอัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้นจำนวน 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เหตุผลในการออมเงิน เพื่อสร้างความมั่งคั่งของครัวเรือนในจังหวัดมหาสารคาม

เหตุผลในการออมเพิ่ม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เพิ่มขึ้น	187	46.8
ค่าใช้จ่ายลดลง	64	16.0
อัตราผลตอบแทนเพิ่มขึ้น	42	10.5
ความไม่แน่นอนทางการเมือง	39	9.8
ความผันผวนทางเศรษฐกิจ	33	8.3
ปัญหาสุขภาพ	44	8.6

ส่วนเหตุผลที่ครัวเรือนจะไม่ออมส่วนใหญ่ พบว่า มีรายได้น้อย ไม่มีเงินเหลือฝาก จำนวน 508 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 45.8 รองลงมาคือ นำเงินไปลงทุน จำนวน 92 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.1 เก็บไว้กับตัว จำนวน 65 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 16.3

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถแบ่งข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รัฐบาลควรส่งเสริมรายได้ โดยการสร้างงานในชนบท และลดรายจ่าย โดยการจัดสวัสดิการสู่ชุมชนมากขึ้น

1.2 ครัวเรือนที่อยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการออมกับสถาบันการเงิน ดังนั้นรัฐควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับฝากเงินเคลื่อนที่

1.3 มีนโยบายในการเพิ่มอัตราดอกเบี้ย และผลตอบแทนเพื่อจูงใจให้ออมเงิน

1.4 ส่งเสริมการจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดระบบเชิงธุรกิจ และเอื้อผลตอบแทนแก่สมาชิก

1.5 นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างความมั่งคั่งให้กับครัวเรือน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้พบปัญหาในการออกสำรวจและเก็บข้อมูล คือภาครัฐควรแสวงหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ โดยการสร้างงานหรืออาชีพเสริม การรวมกลุ่มอาชีพทางการเกษตร การจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะในพื้นที่ จัดหาเงินทุนเพื่อรองรับความต้องการแหล่งทุน ปรับโครงสร้างหนี้ของระบบของภาคครัวเรือน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และขอขอบคุณความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตติ์ เสาร่ม ซึ่งได้ให้คำแนะนำ และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรายุทธ พลาศรี ที่ได้กรุณาเสนอข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทุกท่าน

ด้วยความดีและประโยชน์อันพึงมีจากการทำวิจัย ข้าพเจ้าขอมอบให้ทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้นด้วยความขอบคุณยิ่ง

บรรณานุกรม

- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2526). **ความลึกลับทางการเงิน : การศึกษาความเป็นรายภาคและรายจังหวัด**. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 14. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาการเศรษฐกิจสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปัญญา พังพอน, ไพรินทร์ แยมจินดา. (2541). **หลักเศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์เอมพันธ์จำกัด.
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2556). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. วิพรีน (1991). กรุงเทพฯ.
- สมพร เทพสิทธา. (2554). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2552). **สรุปการบรรยายพิเศษเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง”**. [ออนไลน์]. ได้จาก : www.nesac.go.th/nesac/th/home.
- Barazini, Mauro (1991). **A Theory of Wealth Distribution and Accumulation**. Oxford : Clarendon Press.
- Kangwanpornsir, Kanjane. (1985). **A Macroeconomic Model of Differential Growth Effect of National Sectoral saving and Foreign Borrowing : An Application to Thai Data**. Ph.D. Dissertation, University of Hawaii.
- Keynes, John Maynard. (1936). **The General of Theory of the Employment Interest and Money**. London : Macmillan.